

A szentjánosáldás

December 27., Szent János apostol és evangalista ünnepe hagyományosan a borszentelés ünnepe is. A szentelt borral embert és állatot is gyógyítottak, illetve öntöttek belőle a boroshordókba, hogy megakadályozzák vele a bor romlását. Szent János és a bor kapcsolata a liturgikus szövegek alapján egyértelműen az apostol Efezusban véghezvitt csodájára vezethető vissza: „Aristodemus, a bálványok papja azonban olyan nagy lázadást szított a nép közt, hogy az egyik párt a másik ellen fegyvert ragadott. Az apostol így szólt: Megteszem, amit csak akarsz, hogy megengesztelődj. Az így válaszolt: Ha azt akarod, hogy higgyek a te istenedben, mérget itatok veled, és ha semmi kárt nem tesz benned, ki fog derülni, hogy a te Urad az igazi Isten. Mire az apostol: Tégy úgy, ahogy mondtad. Erre ő: Azt akarom, hogy előbb láss másokat meghalni, hogy jobban megrémülj! Aristodemus pedig elment a proconsulhoz, és két halálraíteltet kért tőle, majd mindenki szeme láttára mérget adott nekik. Rögtön ki is itták a mérget, és kilehelték lelküket. Akkor az apostol kezébe véve a méregpoharat, és a kereszt jelével magát megerősítve az összes mérget kiitta, de semmi baja nem esett, ezért valamennyien dicsérni kezdték az Istent.” (Ford. Grüll Tibor, in Jacobus de VORAGINE: *Legenda aurea*. Helikon, Budapest 1990. 32.)

A *Rituale Romanum* törzsanyaga nem ismeri a borszentelés szertartását, csupán a Szentszék által jóváhagyott áldásokat tartalmazó függelékben közöl egy rövidebb, két könyörgésből álló, és egy hosszabb, a 22. zsoltárból, préceszből, majd három, de a magyar hagyományban ismertektől eltérő könyörgésből álló formulát. A bort mindkét formula végén szenteltvízzel kell meghinteni. A rubrikák szerint a szertartás helye a nagymise után van, amikor a pap teljes miseöltözetben, de a manipulust levéve megáldja a nép által följánlott bort annak emlékére, hogy Szent János sértetlenül mérget ivott.

A szokás kidolgozottabb és a magyar hagyományban szokásos könyörgéseket alkalmazó változata volt elterjedt Közép-Európában. Ezt tartalmazta az áldozópap által kiszolgáltatható szentségek-szentelmények esztergomi rítusú könyve, az *Obsequiale* vagy *Baptismale Strigoniense* is, amelynek 1500-tól kezdve jelentek meg nyomtatott kiadásai. Ezek közül az utolsó, az 1560-ban Bécsben kiadott *Ordo et ritus* szerint közöljük az alábbi imákat. A szöveget alig módosította a már a Tridenti Zsinat döntéseinek ismeretében átdolgozott, 1583-as esztergomi *Agendarius*. A címből, amely eredetileg „Szent János bora vagy szerelme megáldása” volt, itt már elmarad a szerelem említése, a rubrikák kissé hosszabbak lesznek, a rövidítéseket föloldják, és kiküszöbölnek néhány nyelvi hibát is. Lényegében ezt a szöveget veszi át kisebb, szintén nyelvi-stilisztikai javítgatással az 1625-ös, ún. Pázmány-rituále, az egykori esztergomi szokások és az 1614-es, V. Pál-féle *Rituale Romanum* szintézise, amely egy 1907-es, Vaszary Kolos prímás nevéhez fűződő revízió után is megőrizte a középkori Esztergom örökségét. Mivel ez a *Rituale Strigoniense* egészen a II. Vatikáni Zsinat utáni reformmokig érvényben volt mint a *Rituale Romanum* törvényes hazai alter-

natívája, ma is a „rendkívüli forma” hivatalos szerkönyvének tekinthető, s ezáltal a legnagyobb folytonos múltra tekint vissza a hagyományos rítusú szerkönyvek között. Mivel azonban a borszentelést a még többé-kevésbé hagyományos, de már kétnyelvű, 1961-es *Collectio rituum* nem vette föl anyagába, és mert az egyszerűbb szentelmények népnyelvű kiszolgáltatásának jelentékeny előzményei vannak, alább a három oráció szövegét magyar fordításban is közöljük. (A borszentelés teljes latin-magyar rendje szövegkritikai jegyzetekkel megtalálható: <http://gloria.tv/?media=43769>)

*

Isten, és a mi Urunk, Jézus Krisztus Atyja, kinek ígéje által az egek megerősítettek, kinek minden teremtmény szolgál és minden hatalom alávetett, kitől mindegyik fél és reszket: téged hívunk mi segítségül, kinek neve hallatán a kígyó elnyugszik, a sárkány elmenekül, a vipera elhallgat, és amaz ármánykodónak, ki nyughatatlan békának mondatik, ina szakad, a skorpió elpusztul, a baziliszkusz legyőzetik, a pikkelyes semmi ártalmat nem cselekszik, és minden mérges és igen vad, ártó állat elriad: te oltsd ki az ördög minden cselvetését és az emberi nemmel szembeni álnokságát, és ezt az italt a Boldogságos Szűz Mária és Szent János apostol és evangelista és minden szentek érdemeiért és közbenjárására a te erőddel áldd ✠ meg, hogy mindazokat, kik megízlelik, minden gonosztól megőrizzed, és a te dicsőségednek országába elvezesd.

Úr Jézus Krisztus, ki az öt kenyérből és két halból ötezer embert megelégtettél és a galileai Kánában a vizet borrá változtattad, ki az igaz szőlőtő vagy: sokasítsd meg mirajtunk a te könyörületességedet, és a te kegyességednek irgalmát mutasd meg nekünk, amiképpen cselekedtél a mi atyáinkkal, kik a te könyörületességedben reméltek, méltóztassál meg ✠ áldani és meg ✠ szentelni a bornak e teremtményét, melyben, hogy fönntartsd őket, a te híveidet részeltetted, hogy mindaz, ki ezt használja vagy megissza, az isteni áldás bőségével teljék el, és mindazok, kik magukhoz veszik, hálaadással megszenteltessenek az ő benzejükben.

Isten, kinek hatalma által Szent János evangelista a mérges, halált hozó italt megemésztette: méltóztassál meg ✠ szentelni és meg ✠ áldani a bornak e teremtményét, hogy mindazoknak, kik megízlelik, eltávoztatván minden ártó ízt és beléöntvén a te áldásodnak misztériumát, legyen a földön a test és a lélek bűneinek elengedése, és a mennyekben örök vigasztalás.

Földváry Miklós István